

II. Маркетингові дослідження:

- 1) забезпечення готових об'єктів необхідними ресурсами, інфраструктурою і послугами;
- 2) формування інвестиційних проєктів та визначення потреб у бюджетних дотаціях;
- 3) забезпечення ресурсів для консервації та реставрації об'єктів.

III. Ринкові процедури:

- 1) забезпечення функціонування туристичних маршрутів;
- 2) формування попиту, реклама;
- 3) моніторинг.

Цей процес треба починати з укладання концепції розвитку туристичного продукту, визначити зобов'язання держави як власника культурної спадщини щодо функціонального призначення кожної пам'ятки і джерел фінансування, розробити пакет інвестиційних проєктів на цілісний продукт, передбачивши потреби на реставрацію унікальних пам'яток та їх подальше функціонування.

Висновки. Проблема формування і використання туристичного продукту вимагає комплексного підходу, щоб за економічними цілями не втратити функції формування і зміцнення культурної ідентичності, вкоріненості особи, локальних громад і суспільства. При цьому необхідно тримати в полі зору те, що культура є важливим чинником сталого розвитку суспільства, де вагомий потенціал має культурна спадщина, охорона якої є спільною справою. Тому багатосегментні туристичні продукти мають бути елементом стратегічного плану розвитку Львівщини.

1. Heinze, Thomas. *Konzeptionelle und marketingstrategische Überlegungen zum regionalen Kulturtourismus // Kulturtourismus: Grundlagen, Trends und Fallstudien.* – München, Wien, Oldenburg, 1999. – S. 1–14. 2. *Cultural Tourism: Maximising the Impact. Report of the seminar.* – 19 February 2003, Dorint Hotel, Brussels 3. *Museen der Zukunft. Museumskunde.* – 1999. – № 2. – S. 95–106. 4. Tomaszewski, Andrzej, *Europa: wartość a świadomość dziedzictwa // Dziedzictwo a turystyka.* – Kraków, 1999. – S. 11–17. 5. Broński, Krzysztof, *Orientacja marketingowa w zarządzaniu miastem historycznym. Miasto historyczne. Potencjal dziedzictwa.* – Kraków, 1997. – S. 106.

УДК 7.01

С.П. Мигаль

Український державний лісотехнічний університет,
кафедра дизайну

ДИЗАЙН-ПРОГРАМА "ШЛЯХАМИ ВЕЛИКОГО КАМЕНЯРА"

© Мигаль С.П., 2005

Розглянуто передумови, тенденції, основні принципи та особливості розробки дизайн-програми "Шляхами Великого Каменяра", формування соціокультурного середовища як художньої цілісності.

Ключові слова: дизайн предметного середовища, дизайн соціокультурних комплексів, творчі концепції дизайну, процес екологізації, соціодизайн.

Постановка проблеми. Створення програми, яка б надала можливість сформувати соціокультурне середовище Франкового генія, де акцент громадського споживання було переміщено із матеріальних на духовні цінності, позиції екології культури, ствердження в громадській свідомості екологічних естетичних норм, естетичних ідеалів і культурних взірців як єдино прийнятних. Ставиться задача впливу засобами дизайну – як матеріальними, так і організаційними – на потреби людей, зміни їхньої соціальної поведінки, розвитку суспільства "в дусі близькості з природою".

Мета статті. Мета статті полягає в розробці художньо-проектної концепції та організаційної програми, що забезпечує єдність і узгодженість дій всіх виконавців, що кооперуються в дизайн-програмі, міжвідомчі зв'язки, інтеграцію науки і виробництва, введення дизайн-програми в цільову комплексну республіканську програму.

Основна частина. В інфраструктурі туризму особливе місце займають туристичні маршрути, пов'язані з місцями історично-культурної спадщини світочів української і світової культури. Чільне місце тут займає титанічна постать Івана Франка, духовна і культурна спадщина якого живить дух нації, є дороговказом для нових поколінь.

На священній землі Каменяра – Дрогобиччині – формується соціокультурне середовище Франкового генія, реалізується дизайн-програма “Шляхами Великого Каменяра” (кер. програми С. Мигаль). Нині створено Державний історико-культурний заповідник “Нагуєвичі”, до якого входять: батьківська садиба Каменяра, літературно-меморіальний музей І. Франка, скульптурно-просторовий комплекс “Іван Франко та світова література” (автори: Е. Мисько, Й. Садовський, С. Мигаль), художньо-меморіальний комплекс “Стежки-дороги Каменяра” (кер. авторської групи С. Мигаль), Франків гай.

Політичні та соціально-економічні зміни в країні викликали глибокі зміни в усіх галузях життя, а особливо у виробництві, культурі, що всебічно вплинуло на життєві процеси суспільства. Відбулись суттєві зміни у розподілі праці у сфері проектування, у виробництві речей, у галузі знань, послуг, інформації. На цій основі зростає проблема вироблення систем та наукових концепцій з позицій екології культури цілісного творення середовища життєдіяльності людини.

Позбувшись диктату індустрії та техніки дизайн предметного середовища, соціокультурних комплексів звертається до людських цінностей, до духовного світу людини мовою художніх образів, соціально-культурних значень і традиційних символів, тобто дизайн вже має справу з людиною, для якої властива “оголена нервова система”, підвищена чутливість та швидка реакція на зміни організованого штучного простору. Тісний зв'язок з різними культурними осередками, активна взаємодія своєї та інших культур, глибокі етнокультурні традиції дизайну відіграють важливу роль у формуванні предметного світу, проектуванні явищ суспільного життя, а також індивідуальної духовної суті людини [1].

Творчі концепції, що розвиваються в сучасному дизайні, є дуже цікавими, піднімають багато складних проблем, що постають перед проектувальниками. Вони виникають як безпосередня реакція професійної свідомості на актуальні соціально-культурні потреби, реалізацію актуальних для суспільства естетичних ідеалів, цінностей культури, умов виробництва, форм життєдіяльності людини та їх предметного забезпечення. Неузгодженість цих проблем спричиняє інтенсивні пошуки шляхів їх вирішення засобами дизайн-програмування [2, 3]. Особливого значення це набуває в сучасній проектній практиці – тенденції до розширення поняття дизайну і поширення його на процеси проектування, координації, управління і комунікації предметних, предметно-процесуальних і предметно-середовищних систем. Широке визнання отримує концепція екології людини та культури.

Знайомство з місцями, де жив і творив Іван Франко, вивчення й аналіз його історично-культурної спадщини, звернення до реальних проблем суспільства і прагнення осмислити їх на концептуальному рівні було покладено в основу програмно-цільового підходу до формування художньо-проектної концепції соціально-культурного середовища Каменяревого генія.

Середовищний підхід відкрив реальні шляхи для прояву зростаючої ролі екології культури, людського фактора в дизайн-програмуванні соціокультурних комплексів, а точніше, відродження цієї ролі всупереч тиску стихійного саморозвитку техноєдиності і технократичних тенденцій. У межах цього підходу термін “середовище” передбачає, по-перше, актуалізацію системи матеріальних об'єктів діяльності індивіда або колективу, по-друге – пряму координацію методів формоутворення та життєвладування. Людина творить для себе предметне середовище, яке необхідне їй для задоволення життєвих потреб, допомагає їй розвиватися. Без відповідного середовища людині складно було б рухатися до цивілізованого життя, до якісного розвитку. Проблема людини та

екології культури ставиться досить широко і найбільш активно розробляється в екологічному, соціокультурному та естетичному аспектах.

Одним з найбільш відчутних напрямків у формуванні середовища є екологічний. Процес екологізації охоплює зараз найрізноманітніші напрямки громадського життя. В проектній культурі він виражається в актуалізації задач органічного поєднання всіх складових елементів середовища. З екологічних позицій в дизайні розглядаються питання економіки і технології виробництва, формування структури потреб. Основними задачами проектування предметного середовища з екологічної точки зору є мінімізація затрат природних ресурсів на його обладнання, виробництво і вибір нешкідливих технологій відносно як до споживача, так і до навколишнього середовища.

Центральним питанням екологічного підходу до соціокультурного середовища є питання ціннісних орієнтацій. Акцент громадського споживання було переміщено із матеріальних на духовні цінності, позиції екології культури, ствердження в громадській свідомості екологічних естетичних норм, естетичних ідеалів і культурних взірців як єдино прийнятних. Ставиться задача впливу засобами дизайну – як матеріальними, так і організаційними – на потреби людей, зміни їхньої соціальної поведінки, розвитку суспільства “в дусі близькості з природою”.

Отже, екологічна проблематика поширюється і на соціальну, і на культурну сфери життєдіяльності людини, багато в чому збігаючись з проблематикою соціодизайну. Актуальною є необхідність зміни самого характеру проектної діяльності, її первинних задач. Найбільш важливою є задача формування цілісних соціокультурних комплексів та ситуацій, а не окремих предметів, дослідження функціональних процесів в широкому культурному контексті.

Методологія формування інфраструктури туризму та соціокультурних комплексів з історико-культурної спадщини світочів української і світової культури належить до проблем, які поставила перед наукою практика. Важливе місце при цьому відводять предметно-процесуальним і предметно-середовищним дизайн-програмам. Специфіка програмного підходу полягає в тому, що при створенні крупномасштабного соціокультурного середовища саме проектна діяльність організовується і керується на основі програми, що визначає проблему, художньо-проектну концепцію, мету проектування та спосіб досягнення мети. Програма не підміняє проектну діяльність будь-якою іншою діяльністю, а надбудовує над проектними функціями функції координації та програмного управління і формування середовища, котрі реалізуються в двох основних планах: в плані управління проектним рішенням, що формує об'єкт проектування, і в плані управління організаційними структурами діяльності. На першому рівні функція програмування полягає в побудові програмної художньо-проектної концепції, що створює змістове ядро, з котрого розгортаються всі проектні рішення; на другому – в розробці організаційної програми, що забезпечує єдність та узгодженість дій всіх виконавців, що кооперуються в дизайн-програмі, міжвідомчі зв'язки, інтеграцію науки і виробництва, введення дизайн-програми до цільової комплексної республіканської програми.

Дизайн-програма “Шляхами Великого Каменяра” – це метод, що об'єднує в цілісний процес матеріалізоване духовне середовище Каменяревого генія; проблематизацію цінностей культури; формування художньо-проектної концепції соціокультурного середовища; розробку організаційної проблеми із забезпечення реалізації художньо-проектної концепції середовища. Розроблена концепція системно вирішувала проблеми: організації просторових матеріальних структур; формування об'ємно-просторових тематичних композицій, пов'язаних з життям, творчістю і діяльністю І. Франка; соціально-культурні, екологічні та економічні аспекти; різноманітність туристичних маршрутів; забезпечення сприйняття людиною фрагментів середовища і образу Каменяра як соціально-культурної і художньої цілісності; розробки програмно-цільової організації діяльності з реалізації усієї концепції. Цей соціокультурний комплекс складається з об'єктів дизайну, архітектури і природи, які організовують середовище співмасштабно людині, насичуючи його акцентними формами монументального і декоративного мистецтва, візуальних комунікацій, що забезпечують різноманітність отримання інформації та регулювання ситуацій поведінки людини. При цьому для формування естетично повноцінного середовища в процесі проектування об'єктів і розміщення в просторі соціокультурного комплексу враховувалися також загальні закономірності сприйняття людиною його окремих фрагментів і цілісне враження.

Висновки. Реалізація предметно-середовищних дизайн-програм передбачає необхідність переходу до системного управління розвитком і формуванням середовищних комплексів. Було б помилкою вважати, що комплексна організація й управління соціокультурним середовищем – дискусійна позиція, з котрою ми можемо бути згідні або проти якої ми можемо суперечити. Процес дизайн-програмування, становлення єдиних систем комплексного управління усіма параметрами соціокультурного середовища вже йде, він є об'єктивною реальністю. Задача полягає в тому, щоб зробити процес становлення найбільш цілеспрямованим, а отже, максимально ефективним.

1. Мигаль С.П. *Дизайн: історія і традиції львівської школи: Теорія і практика матеріально-художньої культури* // Зб. наук. матеріалів. – Харків: ХДАДМ, 2003. – № 4. – С. 45. 2. *Методика художественного конструювання. Дизайн-программа* // ВНИИТЭ. – М., 1987. 3. *Средства дизайн-программирования* // ВНИИТЭ. – М., 1987.

УДК 728.83 + 712.26] (477.8)

Н.С. Соснова

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра містобудування

ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИЧНИХ САДИБ ЯК ОБ'ЄКТІВ І ЗАСОБІВ ТУРИЗМУ

© Соснова Н.С., 2005

Необхідність розширення існуючих туристичних маршрутів та створення сервісної інфраструктури для їх обслуговування стимулює регенерацію історичних садиб, які, з одного боку, не визнані пам'ятками, а отже – не зберігаються, а з іншого – є цінними як носії інформації про історичні методи освоєння ландшафту в регіоні.

Використання історичних садиб в галузі туризму є обґрунтованим, оскільки як об'єкт вони доповнюють природно-історичні вузли краю, а як засіб – історично поєднують утилітарну й естетичну функції.

Ключові слова: садибно-парковий комплекс, “історичний культурний ландшафт”, антропогенізація, рівень потенціалу, шлях реорганізації, сільський туризм, історично-краєзнавчий туризм, етнографічний туризм.

Постановка проблеми. Спроби залучення садибно-паркових комплексів до “історичного культурного ландшафту”.

Мета статті. Метою дослідження є оцінка стану, рівня освоєння ландшафту, естетичної цінності архітектури та величини й вартості садибно-паркового комплексу. Подано шляхи реорганізації з метою сучасного використання, збереження і створення на їх основі сільського, історично-краєзнавчого або етнографічного туризму.

Основна частина. Садиби з парком, що масово почали зводитися наприкінці XVIII ст. на приєднаних до Австрійської імперії землях Галичини, були універсальними житлом, у якому утилітарна функція виробництва та репрезентативно-рекреаційна функція поєднувалися в єдиний комплекс з антропогенним ландшафтом. Така здатність безконфліктного поєднання кількох процесів якнайкраще підходить для сучасного функціонування історичного ландшафту як об'єкта туризму і засобу його організації. Відомі галицькі замки – Підгорецький, Олеський, Золочівський,